

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Քիմիայի և կենսաբանության

ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ղազարյան Արմինե Հրաչիկի /Ա. Ա. Հ./

Արձանագրություն № 13

«15» 01 2025թ.

ՔԿ/բ-235- Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝

011301.00.6 – Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա

023102.00.6 – Անգլերեն լեզու և գրականություն

055102.00.6 – Պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

011301.01.6 – Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա

023102.02.6 – Անգլերեն լեզու և գրականություն

022201.01.6 - Պատմություն

Որակավորման աստիճան՝

Բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝

Քիմիայի և կենսաբանության

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝

Չեռակա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ

հեռակա 2-րդ և 5-րդ կուրս, 4-րդ և 10-րդ կիսամյակ

Դասախոս(ներ)՝

բ.գ.դ., պրոֆեսոր Հասմիկ Եղիազարյան

/անուն, ազգանուն/

էլ. հասցե/ներ hasmikyeghiazaryan@mail.ru

Վանաձոր- 2025թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում.....3

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.....3

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/.....4

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը և /կամ կոմպետենցիաները 4

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.....6

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը.....6

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները.....6

8. Դասավանդման մեթոդներ.....8

9. Ուսումնառության մեթոդներ 8

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների.....9

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ..... 10

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ..... 11

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ 11

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների/ ուսումնամեթոդական քարտ 12

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ..... 12

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում 13

14. Գնահատում 14

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներ 14

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում 14

14.3. Հարցաշար..... 14

14.4. Գնահատման չափանիշները 16

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻԶ..... 17

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և նշանակությունը կրթական ծրագրում

1. **ՖԺժկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում**, առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը կազմված է բակալավրի հիմնական կրթական ծրագրով հասարակական և հումանիտար գիտությունների ֆակուլտետների մասնագիտությունների կրթական չափորոշիչների և ուսումնական պլանի պահանջներին համաձայն, առարկայի բաղադրիչների հիման վրա և նպատակատուղով է բակալավրական կրթության կազմակերպման և դասավանդման որակի բարձրացմանը:

2. Առարկայական փաթեթը կարգավորում է **ՖԺժկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում**, առարկայի ուսումնամեթոդական նյութերով ապահովման, պարբերաբար թարմացման, գիտաձյուղի նոր մոտեցումների ոգուն համապատասխանեցման գործընթացը, նպաստում է գործնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորմանը:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է

- Վանաձորի պետական համալսարանի բակալավրի առկա ուսուցման ծրագրով նախատեսվում է ուսումնասիրել կամընտրական դասընթաց՝ ՖԺժկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում, առարկան, որը խիստ կարևոր է:
- ՖԺժկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում, առարկան ճանաչողական գիտություն է: Բժշկագիտության հիմունքները և առողջության պահպանումը մյուս գիտություններից տարբերվում է նրանով, որ ավելի շատ է առնչվում հասարակության ամեն մի անհատի առողջական և կենսական շահերի հետ:
- ՖԺժկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում, առարկան ամբողջությամբ համապատասխանում է ԲՄԿ ՊԿԶ-ի պահանջներին:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են

Առարկան կարևոր է ուսանողների կրթական հետաքրքրությունների շրջանակում ըստ ՀԿԾ-ի: Առարկայի ուսուցանումը նշանակալի հիմք է հանդիսանում ուսանողի անհատական հետաքրքրությունների, ինքնաճանաչման, ինքնակառավարման, ինքնօգնության և փոխօգնության համար, ինչպես նաև, հիվանդի զննման, հիվանդությունների կանխարգելման, առողջության ցուցանիշների և առողջ կենսակերպի բաղադրիչների իմացության և ճիշտ կիրառման տեսակետից: Առարկան կարևոր նշանակություն ունի շրջանավարտների աշխատանքային պահանջների առումով, համաձայն ՀԿԾ-ի սահմանված իրազեկությունների:

Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկային ներկայացվող պահանջները բխում են ծրագրային դրույթներից:

Առարկայի հիմնական նպատակն է ուսանողներին տալ գիտելիքներ սրտանոթային, շնչառական, մարսողական համակարգերի և վարակիչ հիվանդությունների առաջացման պատճառների, զարգացման մեխանիզմների, ախտանիշների, հետազոտության, բուժման և կանխարգելման մեթոդների վերաբերյալ, ինչպես նաև կենսակերպն ապահովող առողջության բաղադրիչների, ցուցանիշների, իմունիտետի և պատվաստման վերաբերյալ:

Դասընթացի խնդիրն է ձևավորել և զարգացնել անհրաժեշտ հմտություններ և կարողություններ օրգան-համակարգերի հիվանդությունների ախտորոշման, հիվանդի վիճակը վերահսկելու, հիվանդի խնամքը կազմակերպելու և տեղափոխելու վերաբերյալ: Ուսանողների մոտ ձևավորել առողջ մտածելակերպ՝ կենսակերպի բարելավման նպատակով, զարգացնել բժշկա-հիգիենիկ դաստիարակություն և պատրաստել նրանց պրակտիկ աշխատանքի:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները

Ձեռք բերած տեսական և գործնական գիտելիքների կիրառում.

- մարմնի ջերմաստիճանի չափում;
- անոթագարկի հաճախականության չափում;
- մեխանիկական ճնշաչափով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափում;
- շնչառական շարժումների հաճախականության չափում;
- դեղանոթից դեղանյութի զետեղում ներարկիչի մեջ;
- դեղանյութի ենթամաշկային ներարկում;
- դեղանյութի ներմկանային ներարկում;
- դեղանյութի ներերակային ներարկում;
- դեղանյութի ներմուծում ականջի մեջ;
- դեղանյութի ներմուծում քթի խոռոչ;
- դեղանյութի ներմուծում ակնային խոռոչ;
- ստամոքսի լվացում;
- հոգնայի տեղադրում և կատարում;
- երեք «սպիտակ մահեր»-ի ճիշտ օգտագործումը;
- ՄՁԻ-ի հաշվարկ;
- ջրի, սպիտակուցի, ճարպի և շաքարի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ:

Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի.

- հիվանդի գննման և հետազոտման մեթոդներին;
- անձնական հիգիենայի կանոններին;
- հիվանդի խնամքի կազմակերպմանը;
- առողջությունն ապահովող բաղադրիչների ճիշտ կիրառմանը:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը¹ և /կամ կումպետենցիաները

Ուսուցանվելուց հետո ուսուցանվողը պետք է գիտենա

- Առողջության և հիվանդության տարբերակումը: Առողջության որոշիչ գործոնները:
- Առողջության բաղադրիչները, ցուցանիշները:
- Հիվանդությունը, հիվանդի գնումը և ախտորոշումը:
- Լաբորատոր և գործիքային հետազոտությունների տեսակները, բնութագիրը:
- Ջրային սնուցման անհրաժեշտությունը և ազդեցությունն առողջության վրա:
- Ջրազրկված օրգանիզմի նշանները: Ջրային հավասարակշռության կարգավորումը:
- Սրտանոթային համակարգի հիվանդությունները:
- Սրտային անբավարարության, առիթմիաների, սրտի իշեմիկ հիվանդության, աթերոսկլերոզի, սրտի կաթվածի պատճառները, զարգացման մեխանիզմները, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Արյան շրջանառության խանգարումները /երակների վարիկոզ լայնացում, զարկերակային զերձնշում /հիպերտենզիա, հիպերտոնիա/:
- Արյան զերձնշման պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Շնչառական օրգանների հիվանդությունները:
- Բրոնխների սուր և քրոնիկ բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, բուժումը: Ծխողների բրոնխաբորբ:
- Բրոնխիալ ասթման՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը

¹ <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

նույնպիսի դեպքում:

- Թոքերի բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Մարսողական համակարգի խանգարումները և հիվանդությունները:
- Ստամոքսի սուր և քրոնիկ բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Ստամոքսի և 12-մատնյա աղիքի խոցային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Լեղապարկի բորբոքում և լեղաքարային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Օրգանիզմի մաքրումն որպես առողջության պահպանման կարևոր գործոն: Օրգանիզմի մաքրումը բնական և արհեստական եղանակներով:
- Համաճարակաբանության հիմունքները: Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը /ժանտախտ, խոլերա, կարմրուկ, դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարտիս, բժավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, տուլարեմիա/:
- Էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ:
- Հակահամաճարակային միջոցառումների իրականացում. կարանտին, օբսերվացիա, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա:
- Իմունիտետ, պատվաստում:
- Հիվանդի խնամքը՝ սրտանոթային, շնչառական, մարսողական և վարակիչ հիվանդությունների ժամանակ:
- Մարմնի ջերմաստիճանի չափում:
- Անոթագրակի հաճախականության չափում:
- Մեխանիկական ճնշաչափով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափում:
- Մեխանիկական ճնշաչափով առանց հնչյունալսիչի արյան ճնշման չափում:
- Շնչառական շարժումների հաճախականության չափում:
- Դեղանոթից դեղանյութի զետեղումը ներարկիչի մեջ:
- Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը:
- Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը:
- Դեղանյութի ներերակային ներարկումը:
- Դեղանյութի ներմուծումը ակնաջի մեջ:
- Դեղանյութի ներմուծումը քթի խոռոչ:
- Դեղանյութի ներմուծում ակնային խոռոչ:
- Ստամոքսի լվացում: Հոգնայի տեղադրում և կատարում:
- Երեք «սպիտակ մահեր»-ի օգտագործումը:
- ՄՋԻ-ի հաշվարկ:
- Ջրի, սպիտակուցի, ճարպի և շաքարի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Դասընթացի ընթացքում կիրականանա նաև ծրագրի ավարտական պահանջներով նախատեսված հետևյալ կոմպետենցիաների զարգացումը՝

ընդհանրական կոմպետենցիաներ(Ը)

ա) Գործիքային կոմպետենցիաներ (այսուհետև՝ ԳԿ)

- վերլուծության և համադրության կարողություն **(ԳԿ-1)**,
  - կազմակերպչական կարողություն (պլանավորում, կազմակերպում, դեկավարում, վերահսկում) **(ԳԿ-2)**,
  - որոշումներ կայացնելու կարողություն **(ԳԿ-3)**,
  - սկզբունքայնության պահպանման կարողություն **(ԳԿ-4)**:
- բ). Միջանձնային կոմպետենցիաներ (ՄՋԿ)**
- քննադատության և ինքնաքննադատության կարողություն **(ՄՋԿ-1)**,

- միջանձնային գործնական հմտություններ (*ՄՁԿ - 2*),
գ) Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)
- գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն (*ՀԳԿ - 1*),
- նոր իրավիճակներին հարմարվելու և արագ կողմնորոշվելու կարողություն (*ՀԳԿ - 2*),
- ինքնուրույն աշխատելու կարողություն (*ՀԳԿ - 3*):
- տիրապետի առաջին նախաբժշկական օգնության հիմնական հասկացություններին, ախտաբանական երևույթներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում՝ ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.

§Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում՝ առարկայի դասընթացից ձեռք բերած գիտելիքներն ու հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել անհրաժեշտության դեպքում՝ առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելու ժամանակ, մասնագիտական գործունեության ընթացքում, նաև մագիստրատուրայում՝ կրթությունը շարունակելու և բժշկական բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)		2 կրեդիտ/60 ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն		4
Գործնական աշխատանք		4
Մեմինար պարապմունք		
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք		52
Ընդամենը		60
Ստուգման ձևը (ստուգարք /ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)		Ստուգարք

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները.

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում է և մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը

ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:

- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

- **Ինքնուրույն աշխատանքն** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են՝

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ոլորտի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
- **Կլոք սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- **Կունկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծական կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաճանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծմանը կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպմանը:
- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** – կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ ստացած արդյունքների

և կատարած եզրակացությունների ներկայացում ուսանողի կողմից:

- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ, ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. **Դասավանդման մեթոդներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական և խմբային, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր:
9. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների		
		Պատասխանություն	Գործնական աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Առողջության և հիվանդության տարբերակումը: Առողջության որոշիչ գործոնները: Առողջության բաղադրիչները, ցուցանիշները: Առողջության պահպանման խնդիրները: Ջրի ազդեցությունն առողջության վրա: Օրգանիզմի ջրազրկում: Ջրային հավասարակշռության կարգավորում: Լաբորատոր և գործիքային հետազոտությունների բնութագիրը, տեսակները: Ջրի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ: Սրտանոթային համակարգի հիվանդություններ: Սրտային անբավարարություն, առիթմիա, ստենոկարդիա, սրտի իշեմիկ հիվանդություն, աթերոսկլերոզ, միոկարդի կաթված: Արյան շրջանառության խանգարումներ /երակների վարիկոզ լայնացում/: Ջարկերակային գերճնշում /հիպերտենզիա, հիպերտոնիա/: Երեք «սպիտակ մահեր»-ի օգտագործումը: Անոթազարկի և զարկերակային ճնշման չափում: Շնչառական օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխաբորբ, ասթմա, թոքաբորբ: Ծխողների բրոնխաբորբ: Շնչառական շարժումների հաճախականությունը:	2	2	
2.	Մարսողական համակարգի խանգարումներ և հիվանդություններ՝ այրոց, ստամոքսի և աղիների բորբոքումներ և խոցեր: Ենթաստամոքսային գեղձի, լյարդի և լեղապարկի բորբոքումներ, լեղաքարային հիվանդություն: Օրգանիզմի մաքրումը որպես առողջության պահպանման կարևոր գործոն: Օրգանիզմի մաքրում /բնական և արհեստական/: Ստամոքսի վնասում: Հոգնանների տեսակները և դրան տեխնիկան: Համաճարակաբանության հիմունքները: Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը /ժանտախտ, խոլերա, կարմրուկ, դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, բծավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, սուլարեմիա/: Կարանտին, էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա: Իմունիտետ, պատվաստում:	2	2	
3.	12.3 Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ			26
4.	12.3 Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ			26
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		4	4	60

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Հիմնական գրականություն (ՀԳ)		
1.	Ջ.Տ. Ջնդոյան , "Ներքին հիվանդությունների պրոպեդևտիկա",	2016
2.	Ս. Մ. Մինասյան, Առողջագիտություն, Դասագիրք:	2008
3.	Վ. Ս. Սադոյան, Լ. Վ. Եդոյան, Հ.Գրիգորյան, Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ու արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկաների գործնական պարապմունքների վերաբերյալ	2015
4.	Волокитина Т.В., Бральнина Г.Г., Никитинская Н.И. Основы медицинских знаний.	2011
5.	Драпкина О.М. Методы обследования пациентов. /Практическое руководство. Библиотека фельдшера./	2021
6.	Касимовская Н.А., Бояр Е.А., Антюшко Т.Д. Атлас сестринских манипуляций.	2023
7.	Кишкун А.А. Клиническая лабораторная диагностика. Учебное пособие для мед. сестер.	2015
8.	Мисюк М.Н. Основы медицинских знаний /учебник и практикум для СПО/.	2024
9.	Моисеев В.С. Внутренние болезни. /Учебник в 2-х томах/.	2019
10.	Николаев Е.А. Новейший справочник терапевта.	2022
11	Обуховец Т.П., Чернова О.В. Учебное пособие "Основы сестринского дела".	2024
Լրացուցիչ գրականություն (ԼԳ)		
1.	Լ.Դոնոյան, Ա.Նալյան: Ինչպես խնամել տարեցին ու ծերին կամ ծերության երջանկությունը:	2006
2.	Ա.Ս.Քուշկյան, Հ.Վ.Եղիազարյան, Հ.Հ.Քոչարյան, Հ.Դ.Դումանյան, Քույրական գործի կազմակերպման մեթոդաբանական հիմունքները ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքում շնչական ախտահարումներով հիվանդների մոտ /ուսումնամեթոդական ձեռնարկ/	2010
3.	Ослопов В.Н., Ослопова Ю.В. Хазова Е.В. Общий уход за терапевтическим пациентом /Учебное пособие/.	2023
4.	Скальный А.В., Рудаков И.А. и др. Основы здорового питания: пособие по общей нутрициологии.	2005
5.	Тель Л.З., Даленов Е.Д., Абдулдаева А.А. Нутрициология. Учебник для ВУЗов.	2016
6.	Храмова Е.Ю. Новейший справочник медицинской сестры.	2022

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն
1	<p>Առողջություն և հիվանդություն: Առողջության վրա ազդող գործոնները: Առողջության բաղադրիչները: Հանրային առողջություն: Հիվանդի հետազոտման մեթոդները: Ջրի ազդեցությունն առողջության վրա: Օրգանիզմի ջրազրկում: Ջրային հավասարակշռության կարգավորում: Սրտանոթային հիվանդություններ. սրտային անբավարարություն, առիթմիա, ստենոկարդիա, սրտի իշեմիկ հիվանդություն, աթերոսկլերոզ, սրտի կաթված: Արյան շրջանառության խանգարումներ /երակների վարիկոզ լայնացում/: Ջարկերակային գերճնշում: Շնչառական համակարգի օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխաբորբ, ասթմա, թոքաբորբ:</p>	<p>Առողջության և հիվանդության տարբերակումը: Հանրային առողջության չափանիշները: Մարդու մարմնի վիճակի գնահատում: Ջրային սնուցման անհրաժեշտությունը և կարևոր նշանակությունն օրգանիզմի համար: Ջրազրկված օրգանիզմի ախտանիշները: Ջրի անբավարարության արդյունքում ախտաբանական վիճակների զարգացումը: Սրտանոթային համակարգի հիվանդությունների պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Ջարկերակային գերճնշում /հիպերտենզիա, հիպերտոնիա/. պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Բրոնխիտ, պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Բրոնխիալ ասթմա, պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Թոքաբորբ, պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Ծխողների բրոնխաբորբ:</p>	2	<p>ՀԳ 1- 5, ՀԳ 8, ՀԳ 9, ԼԳ 2, ԼԳ 5, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ</p>
2	<p>Մարսողական համակարգի խանգարումներ և հիվանդություններ՝ այրոց, ստամոքսի և աղիների բորբոքումներ և խոցեր: Ենթաստամոքսային գեղձի, լյարդի և լեղապարկի բորբոքումներ, լեղաքարային հիվանդություն: Օրգանիզմի մաքրումը որպես առողջության պահպանման կարևոր գործոն: Համաճարակաբանության հիմունքները: Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը /ժանտախտ, խոլերա, կարմրուկ, դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, բժավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, տուլարեմիա/:</p>	<p>Սուր և քրոնիկ ստամոքսաբորբ /գաստրիտ/. պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Ստամոքսի և տասներկուամատնյա աղիքի խոցային հիվանդություն. պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Ենթաստամոքսային գեղձի, լյարդի և լեղապարկի բորբոքումներ. պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Լեղաքարային հիվանդության պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Օրգանիզմի մաքրումը առողջության գրավականն է: Օրգանիզմի մաքրման բնական և արհեստական եղանակները: Վարակիչ հիվանդությունների առաջացումը, համաճարակի զարգացումը և տարածման եղանակները: Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը. վարակի աղբյուր, մանրէների փոխանցման ուղիներ, գաղտնի շրջան, հիվանդության ընթացք: Ժանտախտի, խոլերայի, կարմրուկի, դիֆտերիայի պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը և կանխարգելումը: Էպիդեմիկ պարոտիտի, բժավոր տիֆի, բրուցելոզի, սիբիրախտի, տուլարեմիայի պատճառաբանությունը, ախտանիշները, ախտորոշումը,</p>	2	<p>ՀԳ3, ՀԳ4, ՀԳ8, ՀԳ10, ԼԳ 2, ԼԳ 4-6, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ</p>

Կարանտին, Էպիդեմիա, պանդեմիա, Էպիդեմիկ օջախ, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա: Իմունիտետ, պատվաստում:	առաջին բուժօգնությունը, բուժումը և կանխարգելումը: Հակահամաճարակային համալիր միջոցառումների իրականացում. կարանտին, օբսերվացիա, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա: Իմունիտետ, տեսակները, պարտադիր օրացուցային պատվաստումներ:		
--	--	--	--

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն
1.	Առողջություն և հիվանդություն: Առողջության բաղադրիչները: Հիվանդի հետազոտման մեթոդները: Ջրային հավասարակշռության կարգավորում: Սրտանոթային համակարգի հիվանդություններ: Արյան շրջանառության խանգարումներ: Ջարկերակային գերճնշում: Շնչառական օրգանների հիվանդություններ:	Մարդու մարմնի վիճակի գնահատում: Հիվանդի հետազոտման լաբորատոր և գործիքային մեթոդների բնութագիրը, տեսակները: Ջրի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ: Երեք «սպիտակ մահեր»-ի օգտագործումը: Անոթազարկի չափում: Ջարկերակային ճնշման չափում: Շնչառական շարժումների հաճախականության չափումը: Հիվանդի անհատական հիգիենան և պահպանման կանոնները:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՀԳ 3, ՀԳ 5-7, ԼԳ 2, ԼԳ 3, ԼԳ 6 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
2.	Մարտդական համակարգի խանգարումներ և հիվանդություններ: Օրգանիզմի մաքրումը՝ առողջության պահպանման կարևոր գործոն: Վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարի ձևերը /կարանտին, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա/: Իմունիտետ, պատվաստում:	Ստամոքսի լվացում: Հոգնաների տեսակները և դրան տեխնիկան: Դեղանյութերի ներմուծման ուղիները /հաբեր, ենթամաշկային, ներմկանային և ներերակային ներարկումներ/: Դեղանյութի զետեղումը դեղանոթից ներարկիչի մեջ, դեղանյութերի ենթամաշկային ներմկանային և ներերակային ներարկումները: Կանխարգելիչ միջոցառումների իրականացում: Էպիդեմիկ օջախի սանիտարական մշակման սկզբունքները: Պարտադիր պատվաստումների տեսակները:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՀԳ 1, ՀԳ 5, ՀԳ 6, ԼԳ 6, դաս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն
1.	Աթերոսկլերոզի, սրտի կաթվածի սրտային անբավարարության, առիթմիայի, հեղձուկի զարգացման պատճառները, ախտորոշումը, կանխարգելման մեթոդները	Արյան շրջանառության խանգարումների ազդեցությունը սրտանոթային հիվանդությունների զարգացման վրա	Բանավոր, գրավոր էլեկտրոնային	Երկրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ

2.	Շնչառական համակարգի հիվանդությունների /բրոնխաբորբ, ասթմա, թոքաբորբ/ զարգացման պատճառները, ախտորոշումը, կանխարգելման մեթոդները	Շնչառական համակարգի օրգանների գործառույթների խանգարումներ	Բանավոր, գրավոր էլեկտրոնային	Երրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	Թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
3.	Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը /ժանտախտ, խոլերա, բժավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, տուլարեմիա/:	Կանխարգելիչ միջոցառումների իրականացում: Էպիդեմիկ օջախի սանիտարական մշակման սկզբունքները:	Բանավոր, գրավոր էլեկտրոնային	Երրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	Թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
4.	Ջրային սնուցման առանձնահատկությունները: Ջրի էներգետիկան և հիշողությունը:	Առողջության մշակույթի տարրերը, ջրային սնուցման կարգավորումը:	Բանավոր, գրավոր էլեկտրոնային	Երրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	Թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
5.	Մարտոդական համակարգի խանգարումներ /գաստրիտ, խոցային հիվանդություն, լեղապարկի բորբոքում, լեղաքարային հիվանդություն, կոլիտ/:	Սննդային թունավորումներ /բոտուլիզմ/:	Բանավոր, գրավոր էլեկտրոնային	Երրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	Թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
6.	Առողջ ապրելակերպի հիմունքները, բնութագիրը և բաղադրիչները: Հիվանդությունների կանխարգելում:	Առողջության վրա ազդող գործոնները: Մարդու մարմնի վիճակի գնահատում: Հիվանդի հետազոտման լաբորատոր և գործիքային մեթոդների բնութագիրը, տեսակները:	Բանավոր, գրավոր էլեկտրոնային	Երրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	Թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
7.	Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը /կարմրուկ, դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ/:	Կանխարգելիչ միջոցառումների իրականացում: Պարտադիր պատվաստումների տեսակները:	Բանավոր, գրավոր էլեկտրոնային	Երրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	Թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Համակարգչային լսարան, պրոյեկտոր, էլեկտրոնային գրատախտակ
Մարքեր, սարքավորումներ	Մուլյաժներ, առաջին օգնության դեղատնակ, ճնշաչափ, ջերմաչափ, ներարկիչներ
Ինտերնետ կապ	Տեսանյութերի ցուցադրման և ինքնուրույն աշխատանքների ներկայացման համար

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է **բակալավրիատի**, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի²:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:³

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

---

²«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

³ Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

1. Առողջությունը և նրա դրոշիչ գործոնները:
2. Առողջության բաղադրիչները, ցուցանիշները:
3. Հիվանդի հետազոտում /զննում/ և ախտորոշում:
4. Լաբորատոր և գործիքային հետազոտություններ /բնութագիր, տեսակներ/:
5. Ջրի ազդեցությունն առողջության վրա:
6. Օրգանիզմի ջրազրկում: Ջրային հավասարակշռության կարգավորում:
7. Սրտանոթային հիվանդություններ. սրտային անբավարարություն, առիթմիա:
8. Սրտի իշեմիկ հիվանդություն, աթերոսկլերոզ, սրտի կաթված:
9. Արյան շրջանառության խանգարումներ /երակների վարիկոզ լայնացում/:
10. Ջարկերակային գերճնշում /հիպերտենզիա, հիպերտոնիա/՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին օգնությունը, բուժումը:
11. Շնչառական օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխաբորբ: Ծխողների բրոնխաբորբ:
12. Շնչառական օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխիալ ասթմա:
13. Շնչառական օրգանների հիվանդություններ՝ թոքաբորբ:
14. Մարսողական համակարգի խանգարումներ և հիվանդություններ:
15. Ստամոքսի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, բուժումը:
16. Խոցային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, բուժումը:
17. Լեղապարկի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, բուժումը:
18. Լեղաքարային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, բուժումը:
19. Օրգանիզմի մաքրում /բնական և արհեստական/:
20. Համաճարակաբանության հիմունքները:
21. Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը:
22. Վարակիչ հիվանդություններ՝ ժանտախտ, խոլերա, կարմրուկ:
23. Վարակիչ հիվանդություններ՝ դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ:
24. Վարակիչ հիվանդություններ՝ բժավոր տիֆ, բրուցելոզ:
25. Վարակիչ հիվանդություններ՝ սիբիրախտ, տուլարեմիա:
26. Էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ:
27. Հակահամաճարակային համալիր միջոցառումների իրականացում. կարանտին, օբսերվացիա, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա:
28. Իմունիտետ, պատվաստում:
29. Հիվանդի խնամքը՝ սրտանոթային, շնչառական, մարսողական, էնդոկրին, միզազատական և վարակիչ հիվանդությունների դեպքում:
30. Սննդային թունավորումներ /բոտուլիզմ/:
31. Առողջ ապրելակերպի հիմունքները և բաղադրիչները:
32. Հիվանդությունների վաղաժամ կանխարգելում:
33. Ջրի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ:
34. Երեք «սպիտակ մահեր»-ի օգտագործումը:
35. Անոթագարկի հաճախականության չափումը:
36. Ջարերակային ճնշման չափումը:
37. Շնչառական շարժումների հաճախականության չափումը:
38. Դեղանյութերի ներմուծման ուղիները /հաբեր, ենթամաշկային, ներմկանային և ներերակային ներարկումներ/:
39. Դեղանյութի զետեղումը դեղանոթից ներարկիչի մեջ:
40. Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը:
41. Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը:
42. Դեղանյութի ներերակային ներարկումը:
43. Դեղանյութի ներմուծումը քթային խոռոչի մեջ:
44. Դեղանյութի ներմուծումը ականջի մեջ:

45. Դեղանյութի ներմուծումը ակնային խոռոչի մեջ:
46. ՄՁԻ-ի հաշվարկ:
47. Սպիտակուցի և ճարպի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ:
48. Շաքարի օրական անհրաժեշտ քանակ:
49. Մարմնի ջերմաստիճանի չափումը:
50. Ստամոքսի լվացում: Հոգնաներ, տեսակները և դրման տեխնիկան:

14.4. Գնահատման չափանիշները.

- Տեսական գիտելիքները բանավոր
- Գործնական աշխատանքները բանավոր
  - 1-ին կիսամյակ - 2 կրեդիտ - 2 ստուգում/ 1-ին ստուգում 10 միավոր, 2-րդ ստուգում 10 միավոր:
- Ինքնուրույն աշխատանքը գրավոր, բանավոր 20 միավոր:

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝ 011301.00.6 – Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա
023102.00.6 – Անգլերեն լեզու և գրականություն
055102.00.6 – Պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 011301.01.6 – Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա
023102.02.6 – Անգլերեն լեզու և գրականություն
022201.01.6 – Պատմություն

Որակավորման աստիճան՝ Բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2025

Հեռակա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՔԿ/բ-235. Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ, 5-րդ տարի, 4-րդ և 10-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	8	Դասախոսություն	4
			Մեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	4
	Ինքնուրույն	52		
Ընդամենը	60			
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>«Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում» առարկայի հիմնական նպատակն է ուսանողներին տալ գիտելիքներ բժշկագիտության հիմունքների, առողջ կենսակերպի բաղադրիչների, հիվանդությունների դասակարգման, առաջացման պատճառների, ախտորոշման, ընթացքի և կանխարգելման մասին: Նրանց մոտ զարգացնել անհրաժեշտ հմտություններ հիվանդի գնման, հետազոտման վերաբերյալ և պատրաստել նրանց պրակտիկ աշխատանքին:</p> <p>Ուսանողների մոտ առաջացնել, զարգացնել և արմատավորել հմտություններ և կարողություններ կատարելու ունակությունները. չափել հիվանդի զարկերակային ճնշումը, որոշել անոթազարկի և շնչառական շարժումների հաճախականությունը, չափել մարմնի ջերմաստիճանը, կատարել դեղանյութերի ներմուծումը տարբեր եղանակներով, վերահսկել հիվանդի վիճակը, կազմակերպել ճիշտ օգնություն և խնամք: Գաղափար կազմել առողջ ապրելակերպի հիմունքների և բաղադրիչների մասին:</p> <p>Ծրագրով նախատեսված են դասախոսություններ և գործնական պարապմունքներ համակարգչային լսարաններում:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Առողջության և հիվանդության տարբերակումը: Առողջության որոշիչ գործոնները: Առողջության բաղադրիչները, ցուցանիշները: • Հիվանդությունը, հիվանդի հետազոտությունը /գնում/ և ախտորոշումը: • Լաբորատոր և գործիքային հետազոտությունների տեսակները, բնութագիրը: • Ջրային սնուցման անհրաժեշտությունը և ազդեցությունն առողջության վրա: • Ջրազրկված օրգանիզմի նշանները: Ջրային 			

հավասարակշռության կարգավորում:

- Սրտանոթային համակարգի հիվանդություններ:
- Սրտային անբավարարության, առիթմիաների, սրտի իշեմիկ հիվանդության, աթերոսկլերոզի, սրտի կաթվածի պատճառները, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Արյան շրջանառության խանգարումները /երակների վարիկոզ լայնացում, զարկերակային գերճնշում /հիպերտենզիա, հիպերտոնիա/:
- Արյան զերճնշման պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Շնչառական օրգանների հիվանդություններ`
- Բրոնխների սուր և քրոնիկ բորբոքումը` պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, բուժումը: Ծխողների բրոնխաբորբ:
- Բրոնխիալ ասթման` պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը նույնպիսի դեպքում:
- Թոքերի բորբոքումը` պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Մարսողական համակարգի խանգարումներ և հիվանդություններ`
- Ստամոքսի սուր և քրոնիկ բորբոքումը` պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Ստամոքսի և 12-մատնյա աղիքի խոցային հիվանդություն` պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Լեղապարկի բորբոքում և լեղաքարային հիվանդություն` պատճառը, ախտանիշները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Օրգանիզմի մաքրում /բնական և արհեստական/:
- Համաճարակաբանության հիմունքները: Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը /ժանտախտ, խոլերա, կարմրուկ, դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, բժավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, տուլարեմիա/:
- Կարանտին, էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա:
- Իմունիտետ, պատվաստում:
- Հիվանդի խնամքը` սրտանոթային, շնչառական, մարսողական, ներզատիչ, միզարտազատիչ և վարակիչ հիվանդությունների ժամանակ:
- Սննդային ավերգիաներ: Սննդային թունավորումներ /բոտուլիզմ/:
- Առողջ ապրելակերպի հիմունքները:
- Հիվանդությունների կանխարգելում:

Հմտություն

- Ձեռք բերած տեսական և գործնական գիտելիքների կիրառում:
- Մարմնի ջերմաստիճանի չափում:
- Անոթագրակի հաճախականության չափում:
- Մեխանիկական ճնշաչափով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափում:

	<ul style="list-style-type: none"> • Մեխանիկական ճնշաչափով առանց հնչյունալսիչի արյան ճնշման չափում: • Շնչառական շարժումների հաճախականության չափում: • Դեղանյութից դեղանյութի գետեղումը ներարկիչի մեջ: • Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը: • Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը: • Դեղանյութի ներերակային ներարկումը: • Դեղանյութի ներմուծումը ականջի մեջ: • Դեղանյութի ներմուծումը քթի խոռոչ: • Դեղանյութի ներմուծում ակնային խոռոչ: • Ստամոքսի լվացում: Հոգնայի տեղադրում և կատարում: • Երեք «սպիտակ մահեր»-ի օգտագործումը: • ՄՁԻ-ի հաշվարկ: • Ջրի, սպիտակուցի, ճարպի և շաքարի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ: <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիվանդի հետազոտության մեթոդներին • անձնական հիգիենայի կանոններին • հիվանդի խնամքի կազմակերպմանը • առողջության բաղադրիչների ճիշտ կիրառումը
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Առողջություն և հիվանդություն: Առողջությունը և նրա որոշիչ գործոնները: Առողջության բաղադրիչները, ցուցանիշները: Լաբորատոր և գործիքային հետազոտություններ /բնութագիր, տեսակներ/:</p> <p>Ջրի ազդեցությունն առողջության վրա: Օրգանիզմի ջրազրկում: Ջրային հավասարակշռության կարգավորում: Ջրի օրական անհրաժեշտ քանակի անհատական հաշվարկ:</p> <p>Սրտանոթային հիվանդություններ. սրտային անբավարարություն, առիթմիա, սրտի իշեմիկ հիվանդություն, աթերոսկլերոզ, սրտի կաթված: Արյան շրջանառության խանգարումներ /երակների վարիկոզ լայնացում/: Ջարկերակային գերճնշում /հիպերտենզիա, հիպերտոնիա/: Երեք «սպիտակ մահեր»-ի օգտագործումը: Անոթազարկի և զարկերակային ճնշման չափում:</p> <p>Շնչառական օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխաբորբ, ասթմա, թոքաբորբ: Ծխողների բրոնխաբորբ: Շնչառական շարժումների հաճախականությունը:</p> <p>Թեմա 2. Մարսողական համակարգի խանգարումներ և հիվանդություններ՝ այրոց, ստամոքսի և աղիների բորբոքումներ ու խոցեր: Ենթաստամոքսային գեղձի, լյարդի և լեղապարկի բորբոքումներ, լեղաքարային հիվանդություն: Օրգանիզմի մաքրումն որպես առողջության պահպանման կարևոր գործոն: Օրգանիզմի մաքրում /բնական և արհեստական/: Ստամոքսի լվացում: Հոգնաների տեսակները և դրման տեխնիկան:</p> <p>Համաճարակաբանության հիմունքները: Վարակիչ հիվանդությունների դասակարգումը, պատճառաբանությունը, բնութագիրը /ժանտախտ, խոլերա, կարմրուկ, դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, բժավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, տուլարեմիա/: Կարանտին, էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դեռատիզացիա: Իմունիտետ, պատվաստում:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և</p>	<p>Գնահատումը կատարվում է ըստ բուհում գործող «Ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ի</p>

Վրականություն	<p>(ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.06.2022թ.):</p>
	<p>Հիմնական</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ջ.Տ. Ջնդոյան, "Ներքին հիվանդությունների պրոպեդևտիկա", Երևան; 2016. - 544 էջ: 2. Ս. Ս. Մինասյան, Առողջագիտություն, Դասագիրք: Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2008. - 376 էջ 3. Վ. Ս. Մադոյան, Լ. Վ. Եդոյան, Հ.Գրիգորյան /Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ու արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկաների գործնական պարապմունքների վերաբերյալ/: Վանաձոր - 2015. – 70 էջ: 4. Волокитина Т.В., Бральнина Г.Г., Никитинская Н.И. Основы медицинских знаний /учебное пособие/ Москва. 2011. – 224 с. 5. Драпкина О.М. Методы обследования пациентов. /Практическое руководство. Библиотека фельдшера./ ГЭОТАР-Медиа.2021. – 96 с. 6. Касимовская Н.А., Бояр Е.А., Антюшко Т.Д. Атлас сестринских манипуляций. Из-во МИА. - 2023. – 192 с. 7. Кишкун А.А. Клиническая лабораторная диагностика. Учебное пособие для мед. сестер. ГЭОТАР – Медиа. 2015. – 837 с. 8. Мисюк М.Н. Основы медицинских знаний: учебник и практикум для среднего профессионального образования/ Москва: Издательство Юрайт. - 2024. - 379 с. 9. Моисеев В.С. Внутренние болезни. /Учебник в 2-х томах/. Из-во ГЭОТАР – Медиа. 2019. – 896 с. 10. Николаев Е.А. “Новейший справочник терапевта”. Из-во “Дом Славянской Книги”. 2022. – 768 с. 11. Обуховец Т.П., Чернова О.В. Учебное пособие "Основы сестринского дела". 2024 <p>Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Լ.Դոնոյան, Ա.Նալյան: Ինչպես խնամել տարեցին ու ծերին կամ ծերության երջանկությունը: Երևան; 2006. - 60 էջ: 2. Ա.Ս.Քուչկյան, Հ.Վ.Եղիազարյան, Հ.Հ.Քոչարյան, Հ.Դ.Դումանյան /Քույրական գործի կազմակերպման մեթոդաբանական հիմունքները ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքում շնչական ախտահարումներով հիվանդների մոտ; ուսումնասանթոդական ձեռնարկ/ Եր.: 2010. – 94 էջ: 3. Ослопов В.Н., Ослопова Ю.В. Хазова Е.В. Общий уход за терапевтическим пациентом /Учебное пособие/. Изд-во “ГЭОТАР-Медиа”. - 2023. – 576 с. 4. Скальный А.В., Рудаков И.А. и др. Основы здорового питания: пособие по общей нутрициологии. - Оренбург: 2005. - 117 с. 5. Тель Л.З., Даленов Е.Д., Абдулдаева А.А. Нутрициология. Учебник для ВУЗов. ЛитТерра, 2016. – 544 с. 6. Храмова Е.Ю. Новейший справочник медицинской сестры. 2022. – 896 с.